

Projektet: Nyckeltal på ekologiska gårdar

Projektansvarig: Karin Svanäng, Centrum för uthålligt lantbruk, CUL, SLU

Sammanfattning

Projektet genomförs på åtta ekologiska gårdar där lantbrukarna ingår i en deltagardriven forskningsgrupp tillsammans med rådgivare, processledare, forskare och projektansvarig. **Gruppen ska identifiera vilka indikatorer som är viktiga för ekologiska växtodlingsgårdar i Mälardalen, ta fram förslag på verktyg för dokumentationen och planera för hur resultaten kan användas.** Arbetet får därmed ses som en pilotstudie inom nyckeltalsprojektet som är tänkt att omfatta fler regioner och produktionsformer, se bilaga 1.

Drivkrafterna i projektet utgår från de målsättningar som tidigare har definierats av lantbrukarna, se under bakgrund. Utifrån gemensamma prioriteringar har gruppen tagit fram områden för dokumentation, se tabell 1. Till växtodlingssäsongen 2003 kommer lantbrukarna att följa upp åtgärder inom energianvändning, växtnäring, arbetsåtgång och markbördighet. Andra områden som har diskuterats och som är aktuella för dokumentation längre fram är skördeprodukternas kvalitet, ekonomisk bärkraft, indirekt resursanvändning och utnyttjande av ekosystemtjänsterna.

Bakgrund

Idéen med att bättre samla in data och följa upp sin odling kommer ursprungligen från lantbrukarna själva. Följande frågor har diskuterats i gruppen: Vad är kvalitet i ekologisk odling, t ex spårämnen? Hur ska vi kunna kvalitetssäkra och mäta insatserna på gårdarna? Hur stor är energiförbrukningen och insatserna i hela maskinkedjan? Deltagarna ansåg att miljöcertifiering på sikt kan underlätta bokföringen och ge underlag för hur man med nyckeltal kan avläsa t ex energiförbrukning per kg producerad vara. Lantbrukarna menade att sådana initiativ är viktiga för att kunna visa på ett systemtänkande för framtiden.

Lantbrukarna definierade tidigt målsättningen med nyckeltalen:

1. Mäta sig själv, bli bättre och få bättre ekonomi.
2. Vara färdig när KRAV kräver en miljöcertifiering.
3. Viktigt att de är användarvänliga.

Material och metoder

Gruppen som arbetar med projektet består av lantbrukare Claes Eningsjö, Göran Eriksson, Johan Falk, Jan Ihrsén, Robert Ihrsén, Torvald Lund, Owe Pettersson, Lars-Birger Johansson, Tommy Öhman, rådgivare Gösta Roempke, forskare Johanna Björklund, processledare Karin Eksvärd, projektansvarig på CUL, Karin Svanäng samt representant från FFE Björn Andersson.

Vid det första mötet i projektet tog gruppen fram en omvärldsanalys med hjälp av övningen KATVÄS (CATWOE på engelska), se bilaga 2. I sammanfattningen utarbetades en definition av gruppens kommande arbete:

Det här är en grupp där vi, alla som deltar, har beslutsrätten men där politikerna har makten över ev. framtida tilldelade medel. Gruppen arbetar i ett sammanhang där arbetet skall fungera för de enskilda ekologiska företagarna, gruppmedlemmar anställda på SLU, rådgivaren och försöksgårdarna. Arbetet utförs av intresserade lantbrukare i den deltagardrivna växtodlingsgruppen, Gösta, Karin, Karin, Johanna och forskare på FFE. Det (arbetet) påverkar oss själva, bönder, samhället, konsument, handel – grossist, våra barn, politiker, forskare, rådgivare,

dagligvaruhandel, grannar, mark-miljö, ägare och jägare. Den världsbild som gör detta meningsfullt baseras på att det behövs balans, livsstilsförändringar, lokala kretslopp, minskat materialflöde, förståelse av vårt beroende av planeten samt att vi arbetar för livsmedelsförsörjning och vatten.

Under två följande möten har gruppen sedan utifrån framtagna förslag diskuterat och prioriterat vilka områden som ska undersökas och vilka verktyg som ska användas på gårdarna. Den slutliga prioriteringen för de områden som i första hand ska undersökas presenteras i tabell 1. Gruppen ska vid sitt nästa möte besluta om vilka mallar som ska användas i arbetet samt vilken/vilka som är huvudansvariga för respektive område.

Tabell 1. Matris över de områden som gruppen inom projektet: "Nyckeltal på ekologiska gårdar" tagit fram för dokumentation under 2003.

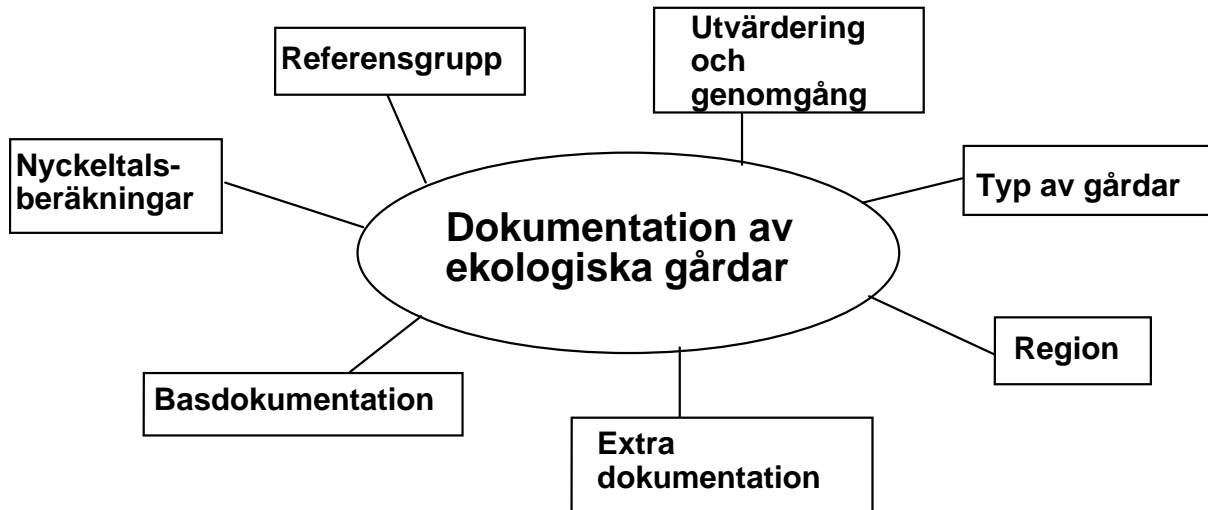
Slut-prioritering	Deltagarnas prioritering	Frågeställning	Metod	Vem gör	Insats av lantbrukare	Referensskiftet	När starta	Ansvarig dok. m.m.	Övrigt
1	1,1,1,1,3,2	Energianvändning							
	1		Körjournal	Lantbrukare		x	2003		Se kopierat underlag från Robert Ihrsén
	3		Montera dieselmätare	Gösta Roempke kontakt			2004		Tidigast 2004, ev. pris red. om testgrupp
2	2,2,2,2,2	Växtnäring (spec. P)	Vn-balans gård (STANK)	Gösta Roempke	Uppg. om vn inköp, skördar	x	2003		Se kopierat exempel, anpassningar kan göras för att passa ekologiska gårdar
3	1,2,2,2	Arbetsåtgång							
			Anteckna antal arbetstimmar per dag	Lantbrukare		x	2003		
4	3,1,2,1,2	Markbördighet	MSI	Karin Svanäng kontakt					Index framtaget på SLU
	1,2		Grödfördelning + skördeutfall i vo-plan	Lantbrukare + Gösta Roempke		(x)	2003		Balans för organiskt material (ev. endast ref.skifte)

Genomförande och bearbetning

Dokumentationen ska starta under våren 2003 för de områden som prioriterats enligt matrisen. Lantbrukarna ska föra körjournal för att kunna beräkna energianvändning. Växtnäringsbalanser kommer att upprättas. Antal arbetstimmar, liksom grödfördelning och skördeutfall ska antecknas. Eventuellt kommer metoden markstrukturindex att introduceras. Lantbrukarna ska för sin dokumentation i första hand välja ett skifte som är representativt för gården och följa det så noggrant som möjligt (referensskifte). Mallar för dokumentation finns redan för vissa områden (t ex från Logårdsprojektet) medan andra tas fram inom gruppen (t ex körjournal). Efter odlings säsongen ska data

och undersökningar analyseras för att om möjligt beräkna nyckeltal för respektive område.

Bilaga 1

Figur 1. Mindmap över delområden i projektet "Nyckeltal på ekologiska gårdar".

Kund: Vilka människor och organisationer påverkas av gruppens arbete?

Bönder
Samhället
Konsument
Handel - grossist
Våra barn
Politiker
Forskare
Rådgivare
Dagligvaruhandel
Grannar
Mark-miljö
Ägare
Jägare

Aktör: Vilka personer ansvarar för gruppens arbete?

CUL: Karin, Karin, Johanna
Gösta
Lars-Birger, Robert, Johan, Jan, Owe
FFE forskare
Den deltagardrivna forskningsgruppen kring Växtodling med extra folk inbjudna i den här uppgiften

Transformation / förändring: Vad är syftet med gruppens arbete?

Mervärde
Hållbar utveckling; ekonomiskt, ekologiskt, socialt
Hitta kärnan i ekologiskt lantbruk
Forskningen
Återkoppling
Mätmetoder

Världsbild: Vilka värderingar utgår gruppen ifrån?

Balans
Livsstilsförändring
Lokala kretslopp
Minskat materialflöde
Beroende Tellus
Livsmedelsförsörjning
Vatten

Ägare: Vem vilka har beslutsrätt i arbetet? Vem /vilka har makt att avgöra om gruppens arbete skall fortgå eller ej?

Politiker
Vi

Sammanhang/ Miljö: Inom vilket sammanhang arbetar gruppen?

Universitet
Fristående ekologiska företagare
FFE:s försöksgårdar